

від навчання у вищій школі. Для навчального процесу першокурсників характерні інтенсивне розумове навантаження, сприйняття великого інформаційного потоку, високе емоційне напруження, чітка регламентація праці і відпочинку.

3. Швидка і якісна адаптація студентів-першокурсників є необхідною умовою для їх подальшого й успішного навчання. Перші місяці навчання, особливо перші атестації, а потім заліки й іспити виявляють багато студентів, у яких з різних причин виникають труднощі в

навчанні, тому вони потребують педагогічної допомоги. Означену проблему можна розв'язати лише за умов організації системи заходів з формування прийомів, навичок та вмінь навчання у системі вищої школи.

Перспективними методами, які забезпечують оптимальну адаптацію студентів початкових курсів до навчання в медичному вузі, є удосконалення методик викладання дисциплін та індивідуальний підхід до особистості студентів з урахуванням особливої вразливості їх інтелектуального і психологічного потенціалу.

Список літератури

- Андрущенко В.А. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу /В.А.Андрущенко //Вища освіта України. - 2004. - №1. - С. 5-10.
- Барінов Е.Ф. Сучасні підходи для створення мультимедійних програм та фільмів для реалізації проблемного навчання в медичних вузах /Е.Ф. - Барінов //Медична освіта. - 2009. - №3. - С. 5-8.
- Высоцкий Ю.А. Рейтинговая оценка знаний по 100 бальной шкале /Ю.А.Высоцкий, Л.А.Болгова, В.И.Курышкин //Журнал теоретической и практической медицины. - 2010. - Т.8. - С.291.
- Глушко Л.В. Удосконалення якості підготовки лікарів в умовах Болонського Грубінко В.В. Нова парадигма вищої освіти в контексті Болонського процесу /В.В.Грубінко, І.І.Бабин //Медична освіта. - 2004. - №3-4. - С. 7-14.
- Ждан В.М. Місце та роль самостійної роботи студента в кредитно-модульній системі організації навчального процесу /В.М.Ждан //Нові напрямки впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації //Матеріали Всеукр. наук. навч.-метод. конф. - Полтава, 2011. - С. 52-58.
- Інноваційні методики викладання в сучасній вищій освіті: зб. матеріалів навч.-метод. конф. /В.М.Мороз, Ю.Й.Гумінський, Т.Л.Полесья [та ін.]. - Вінниця, 2011. - С. 128-133.
- Ковальчук Л.Я. Медична освіта в Україні та Болонський процес: реальність і шляхи переходу до Європейського освітнього простору /Л.Я.Ковальчук, І.Р.Мисула, К.О.Пашко //Медична освіта. - 2005. - №2. - С. 21-24.
- Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Кузьмінський А.І. - К.: Знання, 2005. - 486 с.
- Модернізація вищої освіти України і Болонський процес /М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, К.М.Левківський [та ін.] //Вища школа. - 2004. - №2-3. - С. 97-125.
- Глушко Л.В. Удосконалення якості підготовки лікарів в умовах Болонського процесу /Л.В.Глушко, Н.В.Чаплинська, Н.З.Позур [та ін.] //Медична освіта. - 2011. - №4. - С. 47-51.

Паламарчук О.В.

АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА К УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЕ НА ПРИМЕРЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРЕДМЕТА "МЕДИЦИНСКАЯ БИОЛОГИЯ"

Резюме. Освещены наиболее типичные проблемы приспособления первокурсников к новым условиям учебы в высшем учебном заведении, обсуждены наиболее эффективные пути их преодоления на примере преподавания медицинской биологии как базовой дисциплины в медицинском вузе.

Ключевые слова: адаптация, студенты первого курса, учебная деятельность, медицинская биология

Palamarchuk O.V.

ADAPTATION OF FIRST COURSE STUDENTS OF MEDICAL UNIVERSITY TO STUDY ON CREDIT-MODULAR SYSTEM ON THE EXAMPLE OF THE MEDICAL BIOLOGY COURSE

Summary. The most common problems of adaption of the new-comers to new learning environment of higher educational institution have been revealed; the most effective ways to overcome the problems on the example of teaching medical biology course as a basic discipline of the medical university have been discussed.

Key words: adaptation, first-year students, educational process, medical biology.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2012 р.

© Саволук С.І.

УДК: 378: 004: 614.2.07

Саволук С.І.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, кафедра хірургії №2 (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна? 21018)

ЗНАЧЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ "ХІРУРГІЯ"

Резюме. Наведені систематизовані та узагальнені дані щодо ролі семінарів у системі медичної післядипломної освіти, продемонстрована необхідність зміни методологічних підходів до їх проведення на сучасному етапі безперервного професійного та посадово-функціонального зростання лікарів за спеціальністю "Хірургія". Визначені переваги та недоліки різних видів контролю знань з урахуванням повноти охоплення слухачів. Рекомендовані контрольні заняття-семінари таких видів:

початковий (вихідний) контроль, поточний контроль, тематичний (рубіжний) контроль, підсумковий контроль, віддалений контроль.

Ключові слова: *семінарські заняття, лікарі-інтерни, професійна підготовка.*

Безперервність у підходах підвищення кваліфікації лікарів вимагає здійснення системних змін у діяльності післядипломної освіти [Вороненко та ін., 2011; Lindgren et al., 2011]. Під підвищенням кваліфікації розуміють проведення професійної та посадово-функціональної компетентності лікаря у відповідності до потреб і вимог суспільства на конкретно-історичному етапі його соціально-економічного розвитку [Gibbs et al., 2011]. Кінцевою метою навчання є формування фахівця високого рівня, який може самостійно і кваліфіковано виконувати свої функціональні та професійні обов'язки [Lindgren, Gordon, 2011]. Інновації у післядипломній освіті (елементи дистанційного навчання, поширення індивідуалізованих форм навчання із застосування комп'ютерних систем та Internet, електронних підручників, віртуальних тренажерів, зростання обсягу інформації, підвищення вимог до підготовки фахівця, концепція безперервного професійного розвитку, введення принципів страхової медицини, реформування галузі) передбачають впровадження у процес підвищення кваліфікації слухачів ідей компетентнісного навчання [Вороненко та ін., 2009; Lewkonina, 2011].

Мета: систематизувати та узагальнити дані щодо ролі семінарів у системі медичної післядипломної освіти, продемонструвати необхідність зміни методологічних підходів до їх проведення на сучасному етапі безперервного професійного та посадово-функціонального зростання лікарів за спеціальністю "Хірургія".

Обов'язковим компонентом навчальних планів додипломного і післядипломного навчання лікарів є семінарські заняття. Організації та якості їх проведення слід приділяти належну увагу, оскільки саме семінари підвищують мотивацію до навчання. Впровадження в навчальний процес нових інноваційних технологій зумовлює зміни дидактичних та методологічних підходів при підготовці до проведення семінару. Новітні технології слугують інструментом для передачі та засвоєння знань слухачами під час проведення семінарів. Необхідно завчасно поінформувати про мету заняття, план та умови його проведення, надати перелік рекомендованої літератури для самостійного вивчення, що має сприяти формуванню на базі отриманих знань певних професійних навичок та вмінь. Застосування новітніх технологій сприяє ефективнішій передачі знань. Щоб бути компетентним фахівцем, необхідно безперервно підвищувати рівень теоретичної підготовки та вдосконалювати практичні навички та вміння.

За змістом розрізняють інформаційні, дослідницькі та контрольні семінари. На них лікарі-інтерни можуть поглиблено вивчати певний курс, розділ, тему, причому семінар за тематикою може бути не пов'язаний із попередньою лекцією.

Розрізняють такі форми проведення семінарів, які

мають різні мету, форму організації і методику проведення: семінар-конференція, семінар-дискусія, семінар-колоквіум, семінар з клінічного розбору історії хвороби хворого, семінар-екскурсія, семінар з обговорення попередньо підготовлених рефератів, семінар з обговорення контрольних робіт, семінар з обміну досвідом роботи, семінар-тренінг, семінар-ділова гра, семінар-підсумок, на окрему увагу заслуговують телесемінари.

До семінарів висувають такі вимоги: семінар повинен мати чітко визначену мету і завдання, поєднувати інформаційне навантаження з дослідженням проблеми та елементами контролю, індивідуальні та колективну роботу слухачів, забезпечувати тісну співпрацю викладача і слухачів, стимулювати засвоєння матеріалу і підвищення професійної майстерності, отримання ґрунтовних знань, умінь та навичок, сприяти демократизації та об'єктивізації навчального процесу, підвищувати вимогливість до професійної та педагогічної діяльності викладача, поєднувати традиційні методи з новітніми навчально-освітніми технологіями.

При складанні плану семінарського заняття зазначають його мету, структуру, зміст, методи, форми та прийоми заохочення слухачів до активної дискусії. Логічним завершенням семінару має бути підбивання підсумків, оцінювання участі кожного слухача та формування загальних висновків. Внаслідок специфіки організації, постановки мети і завдань семінар є одним із видів занять, які підвищують мотивацію до навчання у лікарів-інтернів і сприяють активному опануванню слухачами конкретної теми, розділу та курсу навчальної програми.

Семінарські заняття мають вирішальне значення для формування клінічного мислення у лікарів, що є найскладнішим та найвідповідальнішим завданням професійної підготовки лікарів. Під клінічним мисленням розуміють роботу лікаря з накопичення, обробки і тлумачення інформації про пацієнта, прийняття відповідального рішення щодо обстеження, проведення діагностики та диференційної діагностики, складання плану лікування, реабілітації, первинної та вторинної профілактики захворювання. Серед форм семінарів важливе місце посідають семінари з клінічного розбору хворих. Саме семінарське заняття дають змогу максимально контролювати ступінь засвоєння прийомів та методів обстеження хворих, опанування діагностичних та диференційно-діагностичних технологій, схем, протоколів та стандартів лікування.

Контроль є важливою складовою навчального процесу. За правильного його застосування він сприятиме формуванню клінічного мислення та становленню особистості лікаря-хірурга. В діагностично-лікувальній роботі лікаря виділяють 5 основних етапів клінічного мислення. Насамперед, це збирання інформації щодо органів і їхніх систем у пацієнта. Його повнота зале-

жити від досвіду та набутих знань при попередньому навчанні. Наступним етапом є оцінка стану органів і їхніх систем у пацієнта, яка залежить від обсягу і повноти зібраної інформації, здатності лікаря абстрактно мислити, виділяти основні синдроми. Третім етапом є складання уяви про етіологію, патогенез окремих змін в органах і системах, здатність визначити їх взаємозв'язок, що дає змогу правильно оцінити фазу патологічного процесу, його перебіг. Четвертий етап полягає у діагностиці нозологічної форми, визначенні варіанта перебігу та при призначенні лікування. П'ятий етап - перевірка правильності встановлення діагнозу за допомогою ретельного аналізу проведеної диференційної діагностики та консультацій з колегами або консультантами. Важливою передумовою формування клінічного мислення є глибокі базові знання лікаря. Їхній рівень контролюють на семінарських заняттях, що дає змогу сформувати групи слухачів відповідно до ступеня початкових знань і вносити корективи у мету та постановку завдань при плануванні семінарів.

Узагальнюючи власний досвід підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю "Хірургія", пропонуємо таку схему семінарів. На вступну частину слід виділити 15-20% часу. У вступній частині мотивують основні теоретичні засади проблеми повідомляють мету та шляхи вирішення поставлених завдань. В основній частині (50-60% часу) слухачі працюють самостійно. Викладач стимулює активність учасників семінару шляхом розв'язання ситуаційних задач, необхідності прийняти рішення, встановити діагноз, визначення нормативно-технічної документації, наказів, настанов, розпоряджень, протоколів обстеження та/або лікування, необхідних для вирішення конкретного завдання. У завершальній частині (20-30% часу) обговорюють приклади виконання поставлених завдань шляхом обговорення і конструктивної дискусії визначають оптимальні варіанти.

При проведенні семінарських занять можливі такі види контролю. Традиційно застосовують усний та письмовий контроль. Головною перевагою усного опитування є безпосередній контакт між слухачем і викладачем, що дає змогу визначити рівень знань, за потреби - їх відкоригувати, навчити логічно та грамотно будувати відповідь, правильно застосовувати медичну термі-

нологію. Недоліками усного опитування є некоректність поставлених питань, брак часу для опитування всіх присутніх на семінарі, можлива втрата уваги частини слухачів під час відповіді певного слухача. Перевагами письмового різновиду контролю є можливість за короткий час перевірити знання всіх присутніх на семінарі, об'єктивізувати рівень знань слухачів. Недоліками методу є витрата часу на перевірку письмових робіт, відсутність контакту між слухачем і викладачем, іноді - неможливість простежити логіку відповіді слухача.

За повнотою охоплення слухачів розрізняють індивідуальну перевірку, групову (перевіряються знання частини групи) та фронтальну (контролюються всі учасники). Рекомендують такі види контрольних занять-семінарів: 1) початковий (вихідний) контроль - контроль знань та вмінь слухачів перед початком навчання, цей вид контрольного семінару застосовують для допуску до навчання чи формування навчальних груп за його результатами; 2) поточний контроль - безперервне моніторування рівня засвоєння знань і умінь слухачами на заняттях; 3) тематичний (рубіжний) контроль - оцінювання умінь і знань слухачів після закінчення вивчення певної теми чи розділу навчального плану, цей вид контролю дає змогу оцінити результативність навчального процесу; 4) підсумковий контроль - контроль знань і вмінь за результатами навчального плану; 5) віддалений контроль - контроль залишкових знань і умінь через певний час після навчання, цей вид контролю дає змогу перевірити рівень збереження знань.

Контроль знань можна здійснювати і у дистанційному режимі, зокрема це стосується віддаленого контролю.

Висновки та перспективи подальших розробок

Семінарські заняття є складовою багатокомпонентного динамічного навчального процесу, спрямованого на формування та розвиток базових і фахових компонентів особистості лікаря, та є ефективним методом інтерактивної передачі нової інформації з її наступною систематизацією та аналізом власного досвіду з новими знаннями, моделюючи різні клінічні ситуації та спільно визначаючи шляхи їх вирішення.

Список літератури

- | | | |
|---|--|---|
| Вороненко Ю.В. Електронні навчальні посібники для відображення медичних процедурних знань: принципи, етапи створення, методологія /Вороненко Ю.В., Мінцер О.П., Краснов В.В. - К., 2009. - 160 с. | Gibbs T. Theories in medical education: Towards creating a union between educational practice and research traditions /Gibbs T., Durning S., Artino A.R. //Med. Teacher. - 2011. - Vol.33, №3. - P. 183-187. | - Vol.33, №5. - P. 392-396. |
| Вороненко Ю.В. Дидактичні технології викладання питань репродуктивного здоров'я /Вороненко Ю.В., Бойко А.І., Гойда Н.Г. - К.: Книга-плюс, 2011. - 192 с. | Lewkonja R. Patient right and medical education: clinical principles /R.Lewkonja //Med. Teacher. - 2011. | Lindgren S. The doctor we are educating for a future global role in health care /S.Lindgren, D.Gordon //Med. Teacher. - 2011. - Vol.33 (7). - P. 551-554. |
| | | Lindgren S. Medical education in Sweden /S.Lindgren, T.Brannstorm, E.Hanse //Med. Teacher. - 2011. - Vol.33, №7. - P. 798-803. |

Саволюк С.И.

ЗНАЧЕНИЕ СЕМИНАРОВ В СИСТЕМЕ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ВРАЧЕЙ-ИНТЕРНОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ "ХИРУРГИЯ"

Резюме. Представлены систематизированные и обобщенные данных о роли семинаров в системе последипломного

медицинского образования, продемонстрирована необходимость изменения методологических подходов к их проведению на современном этапе непрерывного профессионального и должностного и функционального роста врачей по специальности "Хирургия". Определены преимущества и недостатки различных видов контроля знаний с учетом полноты охвата слушателей. Рекомендованы контрольные занятия-семинары таких видов: начальный (исходный) контроль, текущий контроль, тематический (рубежный) контроль, заключительный контроль, отдаленный контроль.

Ключевые слова: семинарские занятия, врачи-интерны, профессиональная подготовка.

Savoluk S.I.

VALUE OF SEMINARS IN SYSTEM OF THE ASSESSMENT OF EFFICIENCY OF VOCATIONAL TRAINING OF DOCTORS INTERNS IN SPECIALITY "SURGERY"

Summary. The systematized and generalized data about a role in system of postdegree medical education are presented, the necessity of change of methodological approaches to their carrying out at the present stage of continuous professional and official and functional growth of doctors in "Surgery" is shown. Advantages and shortcomings of different types of the control of knowledge taking into account completeness of coverage of listeners are defined. The control lessons-seminars of such types are recommended: initial (starting) control, current control, thematic (boundary) control, final control, remote control.

Key words: seminar classes, doctors interns, vocational training.

Стаття надійшла до редакції 29.10. 2012 р.

© Сергеев С.В.

УДК: 378.001.76:3.071

Сергеев С.В.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ПРИЙОМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме. В статті представлений аналіз сучасних педагогічних підходів у вищих навчальних закладах. Розглядаються перспективи щодо активізації навчального процесу і забезпечення європейської якості освіти шляхом впровадження нових інноваційних методів навчання, що є особливо актуальним у процесі введення Болонського процесу у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: педагогічна інновація, проблемна лекція, неосократичний діалог, кейс-метод, уорк-шоп.

У сучасному швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежить від результативності запровадження інноваційних технологій навчання [Дичківська, 2004]. Цей процес ґрунтується на нових методологічних засадах, сучасних мультимедійних технологіях, новітніх комп'ютерних розробках та різноманітних інноваційних заходах у повсякденному навчальному процесі, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів. Головну основу і зміст освітніх процесів сьогодення становить діяльність з оновлення педагогічного процесу, внесенням новоутворень у традиційну систему. Сучасні методи навчання, передові технології повинні удосконалити, урізноманітнити навчальний процес, зробити його більш цікавим і пізнавальним для студентів, покращити засвоєність матеріалу, виробити спеціальні навички і вміння, які майбутній фахівець зможе застосувати на робочому місці [Леонова, 2006; Концепція державної програми..., 2006; Масюкова, 1999].

Можна виокремити наступні засади, на яких ґрунтуватимуться інноваційні методи навчання.

Забезпечення демократизації навчального процесу та самостійності студентів. Це означає, що студенти в більшій мірі повинні впливати на визначення цілей освіти, методів навчання, на організацію навчального процесу. Доцільно проводити соціологічні дослідження для

виявлення потреб і запитів студентів, їх мотивації і використання цих результатів для організації навчального процесу. Велика роль тут належить студентському самоврядуванню [Окса, 2009]. Але разом з виникненням ширших прав у студентів з'являються і більше обов'язків, які полягають у самонавчанні, винесенні матеріалу на самостійне опрацювання, необхідною є творча і пошукова робота студентів [Саранов, 2000].

Зміна і перехід на новий рівень ролі викладача. Активізація навчального процесу передбачає, передусім, корегування взаємовідносин викладач-студент через призму взаємного пошуку в процесі розвитку компетентностей. Викладач повинен не просто викладати студентам матеріал, але і запропонувати тему та окреслювати межі дослідження, направляти самостійну роботу студента в потрібне русло. Викладачу відводиться роль співдослідника та консультанта, який створює відповідний клімат, мотивує і контролює [Гессен, 1995; Кумбс, 1970]. Студент, у свою чергу, є активним учасником навчання. Плідна співпраця дозволяє більше використовувати активні методи навчання та творчого пошуку. Залучення викладачем студентів до науково-дослідної роботи стає його прямим службовим обов'язком [Окса, 2009].

Кооперативне навчання - один із шляхів реалізації активних методів навчання та творчості студента. Воно